

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Norrlands Hawaii

– Ett exotiskt gestaltungsförslag för en badplats i Västernorrland

Norrland's Hawaii – An exotic design proposal for a bathing area in Västernorrland

Författare Emma Hammarberg Eliasson

Självständigt arbete • 15 hp

Trädgårdsingenjör:design - kandidatprogram

Alnarp 2015

Norrlands Hawaii - Ett exotiskt gestaltungsförslag för en badplats i Västernorrland

Norrland's Hawaii - An Exotic design proposal for a bathing area in Västernorrland

Författaren Emma Hammarberg Eliasson

Handledare: Petra Thorpert, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Anders Folkesson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0798

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör: design - kandidatprogram

Examen: trädgårdsingenjör

Ämne: landskapsarkitektur

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: juni 2015

Omslagsbild: Tanya Hart, 2011 (redigerad)

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: gestaltning, gestaltungsförslag, Norrland, trädgårdsdesign, strandtomt, exotiskt

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

FÖRORD

Jag vill först och främst rikta ett stort tack till min mamma Catrin, som stöttat mig genom hela min skolgång och uppmuntrat mig till att överhuvudtaget söka till Sveriges lantbruksuniversitet. Tack till min handledare Petra som med intresse och engagemang försett arbetet med värdefulla synpunkter och gett mig inspiration till att utveckla gestaltningen. Tack till Lillemor Larsson på Tranviken Beach som gett information om Tranviken samt delgett sina egna önskemål, som har verklighetsförankrat hela projektet.

Slutligen vill jag tacka min sambo Danny som stöttat mig under projektets gång och tagit ansvar över hemmet och vår hund medan jag suttit upptagen av mitt skrivande.

SAMMANFATTNING

Utanför den norrländska staden Sundsvall ligger Alnö, som på sin södra del berikats med många vackra badstränder. Ön är mycket populär sommartid, då många byter ut lägenheterna i staden mot sommarstugan på Alnö. Man brukar säga att öns befolkning mer än dubblas under sommartid och kanske är det därför ön ofta kallas "Norrlands Hawaii".

En av de mest populära stränderna på ön är Tranviken, en stor öppen strand där det anlagts bland annat restaurang, badbassänger och camping. Tranvikens har fina, funktionella byggnader och bassänger, men områdets gröna ytor har i dagsläget en del brister. Rabatter står tomma, växter är döda och vresrosor växer in i gångar, gräsmattor och andra ställen den inte bör växa på.

Min gestaltning bygger på en grundlig analys och ett tydligt koncept, med bakgrund i platsanalys och kundmöte med Tranvikens förvaltare Lillemor Larsson, där jag kunde ta del av önskemål och förväntningar. Larsson vill att Tranviken ska spela på öns smeknamn och ge en tropisk exotisk känsla till platsen. Eftersom ståndorten är mycket speciellt på en sandstrand fick vi kompromissa och beslutade därför att det exotiska temat fick koncentrera sig till Tranvikens huvudentré med tillhörande bangolf, här fylls planteringarna av härdiga trädgårdsväxter med exotiska intryck, mixade med utplanteringsväxter och sommarblommor med typiska exotiska karaktärsdrag. I Tranvikens övriga områden har jag i min gestaltning skapat ett mer ståndortsanpassat tema där jag sammanfört typiskt norrländska växter och material med växter från Medelhavet. Med fokus på umgänge, familj och gemenskap är Tranviken en plats där människor i alla åldrar kan mötas, leka och umgås.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	6
SYFTE/MÅL	6
METOD	7
AVGRÄNSNING	8
TRANVIKEN BEACH – NORRLANDS RIVIERA	9
PLATSANALYS	10
NULÄGESPLAN	11
FYSISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	12
PLATSENS VÄRDE	13
KUNDENS ÖNSKEMÅL	14
KONCEPT - MED INSPIRATION FRÅN STRANDEN	15
ÖVERGRIPANDE TANKAR	16
ATT MÖTA KUNDENS FÖRVÄNTNINGAR	17
KONCEPTPLAN	19
VAD ÄR EXOTISKT?	20
GESTALTNING - BLAND TALLAR, PÄRON OCH VALNÖTSTRÄD	22
GESTALTNINGSPLAN ÖVERSIKT	23
TROPISKA ENTRÉN	24
DETALJPLAN 1	26
NORRLAND MÖTER MEDELHAVET	27
PICKNIKPARKEN	28
BLOMSTERPASSAGEN	28
ÖVRE BASSÄNGOMRÅDET	29
NEDRE BASSÄNGOMRÅDET	29
DETALJPLAN 2	30
VÄXTLISTA	31
PLANTERINGSPLAN ÖVERSIKT	32
PLANTERINGSPLAN DETALJ 1	33
PLANTERINGSPLAN DETALJ 2	34
DISKUSSION	35
REFERENSER	38

BAKGRUND

I ett öppet, sandigt landskap i härdighetszon 4 breder Tranviken ut sig med sin karaktäristiska strandråg, saltstänkta havsklippor och höga, knotiga, röda tallar. Platsen är utmärkande för den norrländska skärgården. Stranden är en av de mest populära i området och ofta är den och badet fullsatt soliga sommark dagar. Tranviken erbjuder förutom camping även restaurang, inomhus- och utomhusbassäng, livsmedelsbutik och diverse aktiviteter så som minigolf och strandvolleyboll. Restaurangen arrangerar även musikevent med livemusik och andra underhållningskvällar.

Stranden har trots sin popularitet ett stort upprustningsbehov, främst på de gröna områdena. Jag har själv varit en flitig besökare av Tranviken under min uppväxt och jag som många andra känner att platsen med åren blivit nedgången i sin omgivning. Den ekonomiska fokuset har länge legat på att rusta upp restaurang och bad eftersom det anses vara viktigare. Ingenting har gjorts för att drastiskt förbättra den gröna omgivningen på flera år, därför beslutade jag mig för att kontakta förvaltaren av Tranviken för att se om det fanns intresse att rusta upp området. Att få gestalta om en sådan populär plats som Tranviken skulle sätta mitt namn på kartan som trädgårdsdesigner, samtidigt som platsen får den uppmärksamhet och omsorg som den förtjänar.

SYFTE/MÅL

Syftet med arbetet är att gestalta en ståndortsmässigt hållbar lösning för Tranviken beach. Platsen ska kännas välplanerad och vara estetiskt tilltalande för en bredare målgrupp. Gestaltningen ska anpassas och formas efter den omkringliggande naturen med form, färg och växter. Designen ska möta kundens önskemål om ett exotiskt intryck med hjälp av väl utvalda växter och material. Målet är att gestaltningen ska vara genomförbar samt skötsel- och ståndortsmässigt hållbar.

Frågeställning:

- Hur kan jag skapa en ståndortsmässigt anpassad gestaltning för Tranviken Beach där även kundens önskemål om ett exotiskt intryck beaktas?

METOD

Jag har arbetat med en designmetod som användes i kursen Projektkurs trädgårdsdesign (LK0220) där man i tre steg: ANALYS, KONCEPT, GESTALTNING, planerar och utför en välgrundad design för platsen man arbetar med.

Analysdelen bestod av en första utvärdering av platsen där jag utgick efter platsens karaktär, värde och användningsområden. Jag studerade platsens formspråk och ytor, värdefulla element, social miljö och rörelsemönster. Men tog även in praktiska faktorer som den fysiska miljön, klimat, geografiskt läge, väder och jordmån. För att läsa om den speciella, sandiga ståndorten läste jag Peter Korn's bok Odling på växternas villkor (2012), som gav mig viktig information och lärdom om vad som går att odla i sand, samt hur man ska tänka kring näring, vatten och placering av växterna.

I analysdelen ingick även ett kundmöte med den ansvariga på Tranviken. Här kunde jag ta del av kundens önskemål och fick även tillgång till intern information om platsen och även en del information om Tranvikens historia. Ett besök till Sundsvalls bibliotek och deras Medelpadsarkiv över historiska skrifter gjorde att jag kunde studera de böcker och dokument som blivit skrivna om Tranviken och på så vis utöka min kunskap om området.

I del två av designmetoden som kallas koncept, utvecklades en övergripande och bärande idé och tema för gestaltningen. Skissprocessen i konceptdelen tog fram karaktären och användningen av platsen där jag tog hänsyn till den tidigare gjorda analysen. Konceptet underlättar gestaltningsprocessen genom att det blir en utgångspunkt att hålla sig efter och alltid återkomma till, för att hålla ett tydligt och hållbart tema. Här läste jag boken Form and fabric in landscape architecture (2001) av Catherine Dee, för att få en grundlig förståelse av rumslighet och vad olika element gör för en plats. Boken Sol eller skugga (2010) av Torsten Wallin underlättade arbetet med att välja växter samt ta fram det karaktäristiska i en havsnära tomt. För att lära mig om exotiskt växtmaterial läste jag boken Odla exotiskt i din trädgård (2007) av Ludvig Johansson, som var mycket användbar för den exotiska delen av min gestaltning. Även boken Färg och Design (1999) av Sandra och Nori Pope gav mig viktig lärdom kring hur man färgsätter lugna respektive dramatiska planteringar.

I den slutgiltiga gestaltungsdelen utgick jag från analysen samt konceptdelens grundläggande tema och skapade min design. En gestaltungsplan tillsammans med en utförlig växtlista samt planteringsplan bildades. Inspirationen till växtvalen kom ifrån tidigare erfarenheter kring ståndorten som jag fått under utbildningen gång samt den personliga erfarenhet jag fått genom platsbesök av trädgårdar i främst Norrland men även Skåne och England. Växterna valdes ut med hjälp av information från platskolekataloger av Hallbergs plantskola samt Splendor plant. Även boken Perenner (Hansson & Hansson, 2011) samt Gräs och bambu (Hansson & Hansson, 2010) gav med sina tydliga växtbilder en underlättande hjälp vid valet av växter. Sommarblommor valdes ut med hjälp av boken Sommarblommor – förnya i rabatter och krukor. (Palmstierna, 2011) Övrig information som använts i projektet kommer från elektroniska källor som bland annat Sundsvalls tidnings arkiv och SMHIs klimatdatabas.

Gestaltningen presenterades tydligare och mer lättförståeligt med hjälp av handritade illustrationer med tillhörande text från utvalda områden och perspektiv.

AVGRÄNSNING

Arbetet omfattar en övergripande gestaltning för Tranviken Beach. Främst ska platsen struktureras upp med nya formlösningar samt förses med förslag på växt- och markmaterial. Planer på att utöka området västerut finns men jag har valt att utesluta dessa delar i min planering. Jag har valt att utesluta en markplaneringsplan i mitt arbete för att begränsa projektets omfattning. Även skötselanvisningar för växter och material utelämnas.

TRANVIKEN BEACH – NORRLANDS HAWAII

Ön Alnö utanför den norrländska staden Sundsvall har sedan långt tillbaka varit ett populärt utflyktsmål för stadens befolkning (Carlander, 1987). Redan under 1800-talet packade man sin matsäck för att åka ut till Alnös vackra badstränder för att bada, spela boll och umgås. Under tidigt 1900-tal blev intresset för Alnö så pass stort att sundsvallsborna valde att bygga egna sommarstugor på öns södra, strandtäta delar (Carlander, 1987).

En av dessa populära stränder som än idag håller samma höga tryck är Tranviken, en badstrand som dessutom erbjuder restaurang, utomhusbassäng, inomhusbassäng, camping, bangolf m.m. (Tranviken Beach, u.å.). Tranvikens historia sträcker sig tillbaka till 1930-talet då det här fanns en dansbana med servering för alla stugägare och sommarfirande Sundsvallsbor. Bassängerna och restaurangen uppkom 1965 då SCA köpte upp marken kring stranden och tillsammans med Sundsvalls kommun bildade stiftelsen Tranviken (Carlander, 1987). Redan 1970 beslutade SCA för att avveckla sin satsning i stiftelsen, ensam stod nu Sundsvalls fritidsnämnd kvar som ägare och förvaltare av badstranden (Sahlén u.å.). Svår ekonomi gjorde att Sundsvalls kommun beslutade sig för att 2002 sälja hela anläggningen till privata aktörer (Eklund, 2013). Engagemanget hos de boende i närheten har varit stort och gjort det möjligt för Tranviken att leva vidare utan att behöva läggas ner. Sedan sommaren 2013 är det Lillemor Larsson med sitt företag Tranviken Beach som förvaltar Tranviken genom arrende av Tranvikens ägare. Hon berättar att platsen var i stort behov av upprustning när hon tog över, att omgivningen åsidosatts som resulterats i att ogräs och sly fått växa fritt bland gångar och parkeringar (Larsson, 2015). Mycket har redan hunnit hända under den korta tid som Larsson skött anläggningen, men det finns alltid utrymme för förbättring menar hon.

Figur 1,2: Kartor över området
Foto: © Lantmäteriet, i2014/764

PLATSANALYS

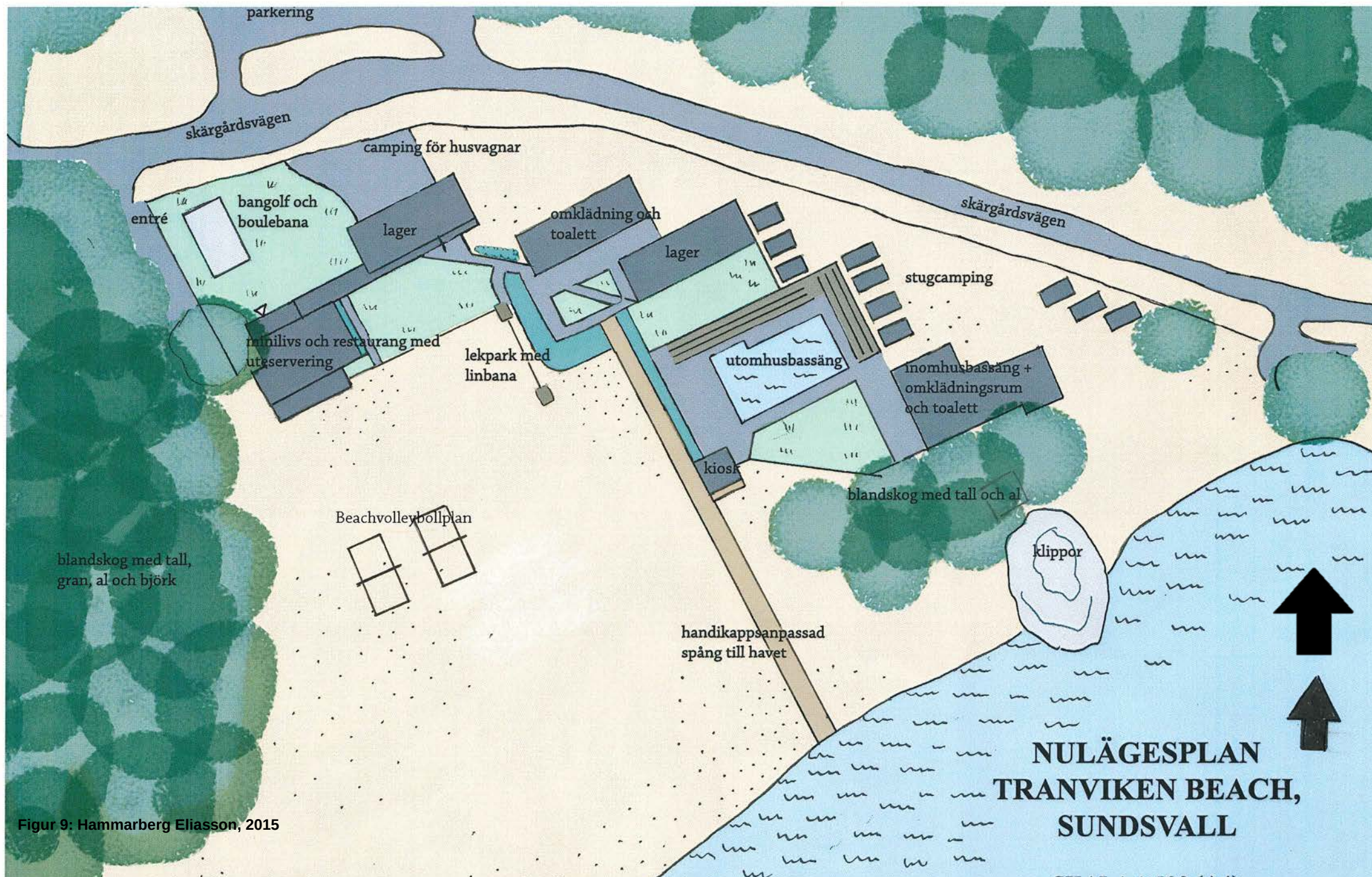
Lokalt är Alnö känt som Norrlands Hawaii, ett namn som förmodligen dels kommer från att Alnö, precis som Hawaii är en gammal vulkanisk ö (Carlander, 1987). De många badstränderna och det rika båtlivet är andra bidragande faktorer som kan koppla Alnö till sitt mycket generösa och kärleksfulla smeknamn.

Det som gjort att Tranviken blivit och varit populär under en sådan lång tid kan bero på badstrandens läge, dels att den ligger nära Spikarna och Spikarö, där många har stugor och båtar, men även att stranden är en av stans största till storlek (Larsson, 2015). Det passade bra att anlägga restaurang, bassänger och tillhörande byggnader när platsen hade kapacitet att hålla alla anläggningar utan att kännas överbelamrad. Larsson som förvaltar och även marknadsför Tranviken har satsat på att ge platsen en tropisk känsla som ska kunna kopplas till sitt smeknamn, genom bland annat skyltning vid Alnöbron och marknadsföring i tidningar. Tranviken brukar passande nog kallas Norrlands Riviera, då det ligger på Norrlands Hawaii.

Det första du möts av när du parkerar din bil eller kliver av bussen är den hawaiiinspirerade halmklädda välkomstskylten som signalerar att vi inte längre befinner oss i Sverige (Figur 3). Tar man steget genom den klädda, färggranna grinden är utlandsvistelsen genast över. Här möts man av tomma rabatter, höga svenska tallar, Pinus sylvestris och en minigolfbana. Genom en passage kommer man till en öppen yta med lekpark omgiven av stora planteringar av vresros, Rosa rugosa (Figur 7). Vidare mot bassängerna och stranden löper fler rabatter av vresros och en och annan prydnadsbuske (Figur 8). Genom en handikappanpassad spång tar man sig lätt ner till vattnet för ett bad, där man även kan ta sig till de inhägnade bassängområdena (Figur 4, 6). Tranvikens stug- och husvagnscamping är belägen bakom lagerlokaler och omklädningsrum, alldeles intill den vältrafikerade vägen. Ytan saknar insynsskydd och är endast avgränsad med ett stängselnät i stål (Figur 5).

Figur 3-8: Foton över Tranviken
Foto: Hammarberg Eliasson, 2015

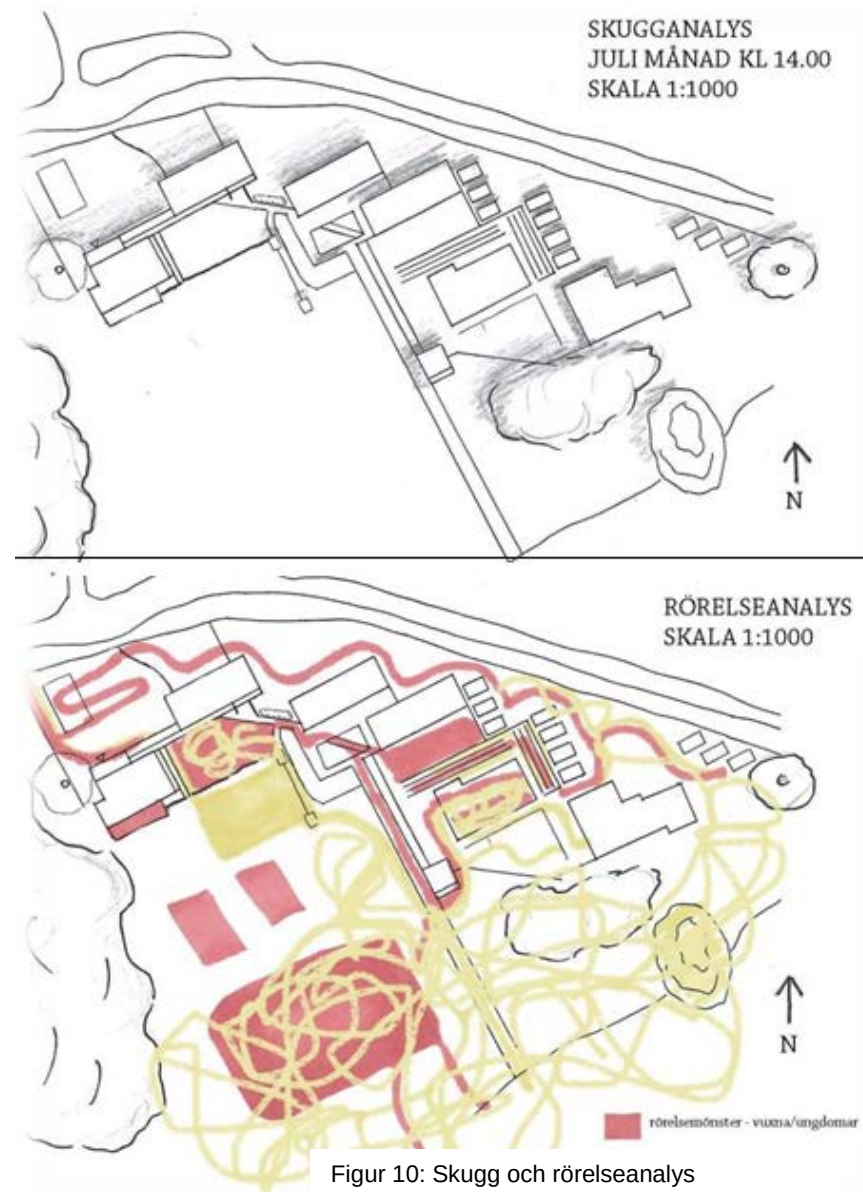
Figur 9: Hammarberg Eliasson, 2015

FYSISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Omgiven av stenig sandskog, vindpinade tallar och det öppna havet ligger Tranviken väl inbäddat i landskapet. Platsen ligger i hårdighetszon 4, men tack vare närheten till havet och den väl-dränerade jorden kan man nästan säga att det ligger på gränsen till zon 3. Alnö ligger temperaturmässigt på gränsen mellan maritimt och kontinentalt klimat. (SMHI-klimatdata-temperatur, 2014) Temperaturen brukar skilja omkring 30 grader mellan januari och mitten av sommaren. Enligt SMHIs mätningar regnar det omkring 600 mm per år i området och årsmedeltemperaturen ligger kring 6-7 grader. Sommaren startar normalt i slutet på maj och avslutas i mitten på september, vegetationsperioden är uppnått till omkring 170 dygn per år. (SMHI-klimatdata, 2014)

I och med sommarens sena intåg startar Tranvikens säsong sent på året i jämförelse med landets sydligare badstränder. I slutet på maj öppnas restaurangen upp för morsdagsfirande med högtidsmeny, men redan efter helgen stängs restaurangen igen. I juni, lagom till skolavslutningar och sommarlovens start öppnar Tranviken med hela sin anläggning, säsongen är därmed igång. (Larsson, 2015)

Får sommaren en tidig och varm start tar det inte lång tid innan stranden är fylld av glada sommarfirare. Badstrandens byggnader är välplanerade så att vistelseytor riktas mot syd och får maximal solexponering nästintill hela dagen. Träden skänker värdefull skugga till de som vill ha de svalare, medan de stora öppna strandytorna är utmärkt för dem som vill utnyttja solens varma stolar. Eftersom Tranvikens säsong inte var igång när platsanalysen genomfördes fick jag utgå efter personlig erfarenhet från platsen när rörelseanalysen skapades. Genom analysen kan man se att barnen (gul färg) spenderar sin största tid vid vatten, strand och lekpark, medan ungdomar, vuxna och äldre (röd färg) använder aktivitetsytor som strandvolleyboll och bangolf samt vilar på de gräsbelagda ytorna.

Figur 10: Skugg och rörelseanalys
Illustration: Hammarberg Eliasson, 2015

PLATSENS VÄRDE

Att Tranviken ligger nära havet är det svårt att ta miste på. Växterna på platsen är typiska för den sandiga, näringsfattiga och lätt sura jorden som finns här. Jorden är något mullrikare och fuktigare i rabatterna och gräsmattorna.

Trädbeståndet domineras av bland annat tall, *Pinus sylvestris* (Figur 13) tillsammans med al, björk och andra strandanpassade lignoser (Se nulägesplan, figur 9). I busk och risskiktet hittar man främst strandråd (Figur 12) och diverse planterade växter som vresros, häckkaragan, bergenia, med fler. Markmaterialet består av gräs, sten och sand, i gångarna ligger klassiska 40x40 cm betongplattor i enkla rader (Figur 11).

Många av Tranvikens tallar har tagits bort för att få in mer sol på platsen. De borttagna tallarna stod kring lekparken och kastade stora skuggor på gräsyrtorna, vilket inte uppskattades av besökarna. Dessutom ansåg Larsson att tallarna var tråkiga (2015). Kvar finns nu de tallar som står i utkanten av stranden och inte skuggar området.

Genom en modell i Moviums ekonomiska värdering av urbana träd (Östberg, Sjögren & Kristoffersson, 2013) samt Hallbergs plantskolekatalog (2013) har jag kunnat sätta ett värde på Tranvikens största bevarade tall med störst stamomfång. Värdet av tallen landade på 260 111 kr*, ej medräknat ersättningskostnader om trädet skulle fällas. Med ersättning menas kostnad av nyplanering samt etableringsskötsel av det nya trädet. Utifrån formeln kan man få en tydlig uppfattning om vad träd är värda rent estetiskt, vilket kan påverka beslut kring nedtagning av träden.

Andra värdefulla material på platsen är de som finns naturligt, eller är vanliga element på en badstrand. Sten, sand, drivved och rostiga kättingar ger rätt havsnära känsla (Figur 14,15,16). Som Catherine Dee skriver i sin bok *Form and fabric in landscape architecture* (2001) är det viktigt att ta tillvara på och respektera platsens befintliga material för att skapa en hållbar gestaltning. Hon skriver att man som arkitekt ska ta ansvar över platsen och samtidigt skydda, förvandla och anpassa olika processer och system som finns.

Figur 11-16: Foton av befintliga material
Foton: Hammarberg Eliasson, 2015

*Tallens värde är uträknat genom en formel där man jämför priset i kr/cm i det befintliga trädet och i kr/cm i ett plantskoleträd.

KUNDENS ÖNSKEMÅL

Genom ett möte med Tranvikens förvaltare Lillemor Larsson har det varit möjligt att kunna ta hänsyn till vad som önskas tas tillvara på eller ändras på platsen. Främst ville förvaltaren att Tranviken skulle få in mer färg och form i rabatterna, att på så vis göra platsen mer gästvänlig. Längs med vägen står Tranvikens campingstugor exponerade utan insynskydd. Här önskas en skyddande, gärna friväxande, vacker och lättskött häck som skapar en tydlig gräns mellan campingen och vägen.

Huvudentrén längs med bangolfen är förberedd för en avlång rabatt längst med gången. Här ska de frodas i sprakande färger för att göra entrén mer välkomnande. Temat på anläggningen ska följa Alnös smeknamn Norrlands Hawaii, genom tropisk exotiska växter i typiskt Hawaii-anda. Samtidigt som det önskas en frodig och tropisk känsla på platsen vill hon även att växterna och övriga material ska vara lättskött, eftersom Tranviken har begränsade resurser gällande skötsel. Mycket av det befintliga får gärna vara kvar, som betongstenen och tallarna kring stranden, för att det passar platsen samt för att hålla nere på skötsel och anläggningskostnader.

Vid mötet diskuterades en alternativ budget för gestaltningsförslaget, men förvaltaren ansåg att kostnaden inte spelade någon roll. Dock kom vi gemensamt fram till att förslaget gärna kunde anläggas under ett flertal år för att på så vis dela upp kostnaderna.

Övergripande önskemål från kunden:

- En tydlig tropisk exotisk känsla
- Mer välkomnande entré
- Gallring i träd & busk bestånd
- Insynsskydd från vägen
- Minimalt skötselbehov
- Anläggning under en flerårig tidsperiod
- Vackra tilltalande rabatter

KONCEPT - MED INSPIRATION FRÅN STRANDEN

I en högre växtzon och där vintern är lång och kall är det viktigt att utgå från de förutsättningar som ståndorten har för att gestaltningen ska hålla. Tranviken och många andra svenska stränder har en torr, sandig, vindpinad och ofta solexponerad miljö, vilket reflekteras och syns ofta i de växter som anpassat sig till dessa utsatta ståndorter.

Dessa strandnära platser anses ofta som mycket vackra, med sin karaktäristiska dämpade och harmoniska färgskala. Många av våra vanliga trädgårdsväxter har sitt ursprung från havsnära platser, som ljung och kärleksört, berättar landskapsarkitekten Torsten Wallin i sin bok *Sol eller skugga* (2010). Han menar att man ska ta tillvara på ståndorten och platsens karaktär, istället för att försöka göra den till något den inte är. Odlingsexperten Peter Korn som gärna odlar i sand, menar att en växt som inte trivs oftast inte blir så snygg, samtidigt som den ofta blir mer svårskött och kräver mer tid. (Korn, 2012)

Det som kännetecknar en typisk strandtomt är lågvuxen, vindpinad vegetation som genom olika anpassningar utvecklat sig till att klara av den karga och torra ståndorten. För att växterna ska kunna klara sig med begränsad tillgång på vatten har många buskar och örter små och ibland flikiga blad, vilket sänker transpirationen från uttorkande vindar och stark solexponering. (Wallin, 2010) Många växter på stranden har även ett skyddande hårigt eller vaxartat lager på sina blad, vilket gör att de ser silvriga eller gråa ut. Dessa små hår skyddar mot solens strålning och uttorkande vindar vilket gör att fukten stannar kvar i bladen. Ibland kan växterna ha köttiga blad, som exempelvis *Sedum* och kärleksört, för att maganisera vatten. Taggar och sega blad är vanliga för att skrämma bort växtätande djur, likaså tornar på grenarna som till exempel hos havtorn och häckkaragan.

Vid stranden är det enkelt att komponera harmoniska planteringar. Den klassiska dämpade färgskalan gör oss mottagliga för färgerna, samtidigt som de lugnar oss, förklarar färgexperterna Nori och Sandra Pope (1999). De menar att genom en sinnesstämd färgskala tar man fram former och strukturer på bladverk och får de att framträda tydligare än i en färgintensiv kompositon. Även växternas form syns tydligare med enklare färgval, speciellt om färgerna är bleka och inte så skarpa, berättar de.

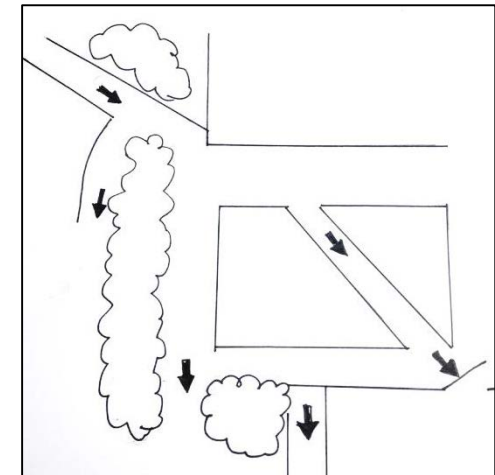
Figur 17: En inspirationsbild från Medelhavet
Foto: Francesco Roman, 2012

KONCEPT – ÖVERGRIPANDE TANKAR

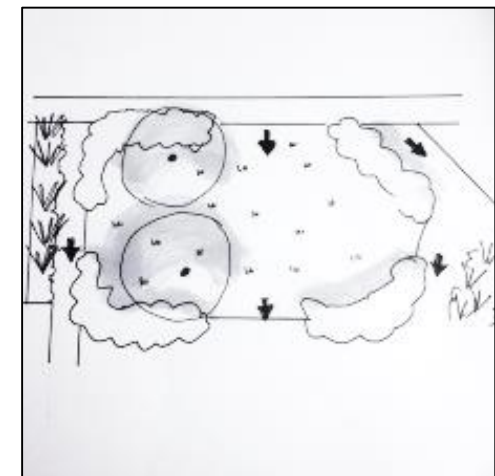
När man rör sig mellan Tranvikens olika byggnader märker man att gångar och rumsindelningar är praktiskt utformade och känns naturliga för områdets rörelsemönster. Utformningen ger en arkitektonisk känsla, gångarna är raka eller diagonala, rabatterna är rektangulära eller smalt avlånga, utan några som helst böjningar eller kurvor (Se figur 18). I min gestaltning vill jag utgå från dessa geometriska former, men förstärka rumsupplevelsen med tydligare inramning, som strukturer i väggar och tak.

Som komplement till de hårda, strikta formerna vill jag mjuka upp platsen med livfulla växter i olika strukturer, former och färger som passar ståndorten. Tranviken har idag endast ett fåtal växter på platsen, vilket kan upplevas som monotomt och tråkigt (Dee, 2001). Precis som tema och likheter i komposition krävs det även en diversitet i materialet för att göra rabatterna spännande (Dee, 2001). Att Tranviken har så få växter beror troligtvis på att ståndorten på platsen kan verka invecklad med sin näringsfattiga, torra sandjord. Tidigare brist på intresse och kunskap gällande växter kan vara andra bidragande faktorer. Bland annat står vid bangolfen en rad av icke hårdig murgröna och i en rabatt längs med restaurangen växer fuktälskade rododendronen i torr jord och full sol. Både murgrönan och rododendronen växer dåligt, vilket förmodligen är ett resultat av felaktig placering rent ståndortsmässigt.

I dagsläget är Tranviken en mycket öppen plats. Efter att du passerat passagen vid restaurangen kan du se ut över hela stranden, badområdet och de gröna vistelseytorna från samma punkt. Tomten sluttar något vilket gör att man får en ännu bättre utsikt över området. Dee (2001) förklarar att en allt för öppen yta i ett offentligt område kan göra landskapet tråkigt och monotomt, medan ett allt för stängt och skyddat utrymme kan skapa klaustrofobi och kännas otrygg. I min gestaltning vill jag omge de olika platserna med gröna strukturer, klippta och friväxande, för att ge platserna en trygg och ombonad känsla som ökar trivseln. Även mindre träd får skapa rumskänsla och bidra med skugga, som kan uppskattas av äldre besökare (Se figur 19). Dee skriver att en balans mellan öppet och stängt, tryggt och spännande är en viktig del av en design, därför låter jag platserna ha många ut och ingångar för att inte stänga inne landskapet för mycket.

Figur 18: Gångar följer det naturliga rörelsemönstret
Illustration: Hammarberg Eliasson, 2015

Figur 19: Skapa rumsbildning med häckar & träd
Illustration: Hammarberg Eliasson, 2015

KONCEPT – ATT MÖTA KUNDENS FÖRVÄNTNINGAR

På en offentlig plats krävs det att man förutom beställarens önskemål och krav, även lyssnar och ser till platsens användares behov. Här ska människor av alla åldrar och med olika intressen mötas och trivas. Att inkludera dessa människor från olika åldersgrupper kallas robusthet, förklarar Dee (2001). Arkitekten eller designern ska alltid drivas mot att uppnå denna flexibla kvalitet, för att få så många som möjligt att vilja vistas på och använda platsen fortsätter författaren. Detta kan på Tranviken utformas som återkommande sittplatser i skugga för de äldre, fri sikt kring bad och lekområden för föräldrar som vill hålla uppsyn över sina barn, lekfulla och kreativa miljöer för barn som vill upptäcka samt trevliga enskilda sittplatser i sol för ungdomar som vill umgås.

Att designa på en sådan specifik ståndort som Tranviken har kräver ett tåligt växtmaterial som klarar av tuffa förutsättningar. För att växterna ska trivas och se bra ut i en sandig jord krävs det att plantorna fått tid på sig att etableras, förklarar Peter Korn (2012). Växter som anpassas till näringsfattig och torr jord kan lätt minska i bladmassa och blir ofta kompaktare än i en vanlig jord, vilket kan se misskött ut, förklarar Korn. Efter ett par säsonger kommer växterna ha anpassat sig till jorden och har nu lättare att klara av en lång period av torka i jämförelse med växter som planterats i jord, fortsätter författaren.

Tropiska växter växer ofta i en god, mullrik och fuktig jord (Johansson, 2007), vilket är raka motsatsen till ståndorten på Tranviken. För att möta kundens önskemål om både tropiskt växtmaterial och en lättskött anläggning kommer gestaltningen delas in i två olika teman. Vid entrén med den stora välkomstskylten med Hawaiisymboler känns det naturligt att sätta ett tropiskt tema. Entrén med bangolf och boulebana får därför bilda en egen mer skötselintensiv del av den totala gestaltningen, där hårdiga växer blandas med utplanteringsväxter för ett mer exotiskt intryck i en så kallad 'Mixed Border'-plantering. Detta görs dels för att uppfylla de önskemål som kunden har, men även för att stärka den status som Alnö och Tranviken med smeknamnet Norrlands Hawaii.

Många, precis som mig själv, menar att smeknamnet syftar på att platsen är den norrländska motsvarigheten till det amerikanska Hawaii, med sina typiska norrländska vackra tallar, skira strandråg och taggiga vresrosor. Därför vill jag följa min egen intuition och skapa en typisk strandlik gestaltning som spelar på platsens karaktär.

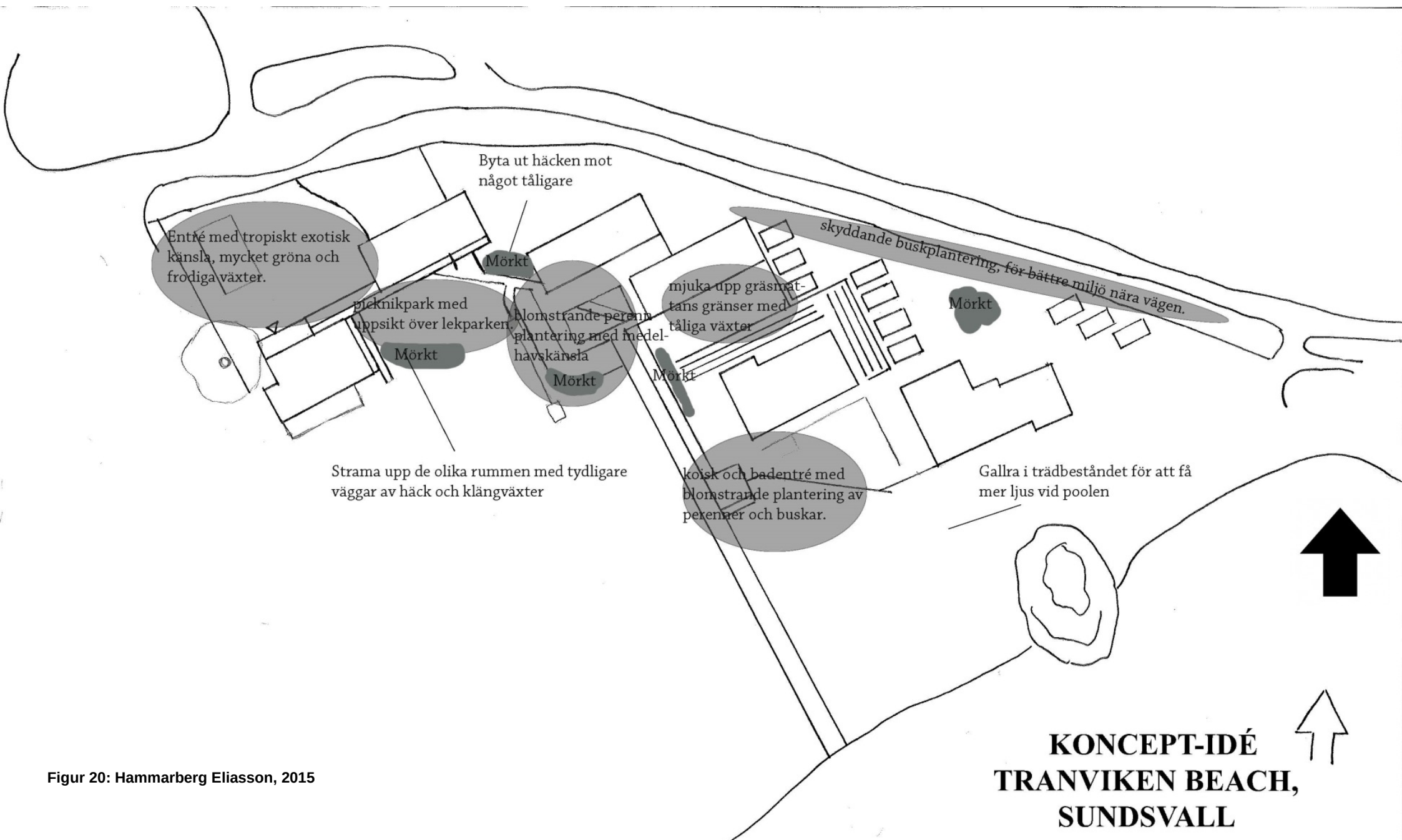
Portalen mellan restaurangen och lagerlokalen får därför verka som en avskiljande, grönklädd gräns mellan den tropiska delen och anläggningens övriga delar. Här kommer ståndorten tas hänsyn till då jag går mer efter en torr medelhavskänsla med växter som får rätt karaktär. Samtidigt ska det norrländska få visas tydligt i anläggningen, då jag vill spara och framhäva de material som finns befintligt på platsen, både i växtmaterial men även i sten och andra hårda material. Jag vill tillföra typiska norrländska växter, så som tall och diverse örter, men i kultiverade, odlade arter istället för de vilda, för att få ett mer pampigt intryck. I den ståndortsanpassade och större delen av gestaltningen kan man säga att Norrland möter Medelhavet, i en färggrann, trivsamt och lekfull utformning.

Övergripande koncepttankar:

- En välkomnande entré med ett tydligt hawaii-tema.
- Dela in rum och skapa fler sittplatser.
- Mjuka upp de strikta geometriska formerna genom att omge dem med mjuka perenner.
- Få in mer färg i form av blomstrande medelhavsväxter.
- Kontrastera med norrländska växter för att bryta av.
- Skapa insynsskydd mot vägen med tåligt växtmaterial.

För att lyfta entrén och göra den riktigt frodig och färgsprakande krävs det att man använder växtmaterial som ger den rätta exotiska känslan. Vad som menas med tropisk exotiskt och hur man kan applicera det på en norrländsk breddgrad är något jag måste fördjupa mig i för att gestaltningen ska kunna upplevas som just exotiskt.

KONCEPTPLAN

Figur 20: Hammarberg Eliasson, 2015

KONCEPT-IDÉ
TRANVIKEN BEACH,
SUNDSVALL

VAD ÄR EXOTISKT?

Med växter kan vi förflytta oss till andra delar av världen menar Ludvig Johansson i sin bok *Odla exotiskt i din trädgård* (2007). Ett persikoträd omgiven av blomstrande lavendel och aromatisk timjan sänder oss direkt ner till medelhavet medan ett klippblock med små håriga alpinväxter ger känslan av att vi befinner oss på en solig bergstopp.

Men vad som är exotiskt för en person behöver naturligtvis inte betyda att det är exotiskt för någon annan. Det beror helt och hållet på vad vi är uppväxta med och vana vid (Johansson, 2007). Man kan säga är något som är främmande för landet eller regionen är en exotisk planta. En banan är exempelvis inte exotiskt i Spanien, men tar man och planterar den i Sverige kan den väcka uppmärksamhet, förklarar författaren.

För att få fram rätt exotiska känsla måste man utgå från former och färger som är ovanliga för platsen. För oss i Europa kan stora, glansiga, taggiga och vintergröna blad klassas som ovanliga och därmed exotiska (Johansson, 2007). Läderaktiga blad, extrema färger samt blommor på bar kvist är andra exotiska faktorer menar han.

Tropiska växter, de som växer i djungeln, är ofta storbladiga och har kraftiga, lysande blomfärger för att locka till sig pollinatörer i den ständiga konkurrensen bland arterna. De kräver ofta mycket fukt, näring, värme och måttligt med ljus samt en vindskyddad växtplats, precis som de lever i sin naturliga miljö (Johansson, 2007). Motsatsen till dessa växter är medelhavsväxter, som kräver en betydligt torrare miljö, med lite näring och mycket sol. Dessa växter har en betydligt lugnare färgskala.

Till skillnad från den klassiska harmoniska rabatten med tydliga färgteman, strukturer och former, som talar samma språk ska den exotiska rabatten skapa dramatik och skrika efter uppmärksamhet skriver Johansson. Färger från hela spektrat blandas med taggigt, kantigt, glansigt och andra extrema former på blad, allt för att fånga förbipasserades intresse. Här är det inte bara ovanliga växter som passar in, många av våra vanliga trädgårdsväxter kan ge ett tropiskt intryck och smälta in fint i en tropisk rabatt, fortsätter författaren.

Figur 21: En papegojblomma kan anses exotisk både i sin blomma och i sina blad, på grund av den ovanliga formen och de skarpa färgerna.
Foto: Liz West, 2013

Figur 22: En vanlig växt som akleja kan ge ett exotiskt intryck med sina starka färger och sin spännande strutform.
Foto: www.flickr.com/smcdevitt, 2009

Dessa ofta förekommande växter som Johansson beskriver är bland annat storbladiga perenner som *rodgersia*, parasollblad och bladrabarber – *Rheum palmatum*. Även den lågväxande hjärtbergenian ger med sina läderartade blad ett exotiskt intryck. Med hjälp av de exotiska kriterier författaren nämner kan växter som sköldbräcka, skuggröna, färgstarka dagliljor och storbladiga funkior även räknas med som trädgårdsväxter med exotiska effekter. De fullt härdiga växterna bidrar till en stabil stomme i planteringen, som dessutom förbättrar mikroklimatet (Johansson, 2007).

Vanliga sommarblommor som rödbladdig ricin, tagetes och röd amarant ger rabatter den färgexplosion som många vill uppnå som dessutom med hjälp av sina kraftigt starka färger känns mycket tropiskt exotiska.

Det tropiska temat kan för många kännas avlägset, eftersom många av oss har större erfarenhet av resor till Medelhavet än till exempelvis tropiska ekvatorn. Kanske är det också därför som vi ofta gärna hittar vår trädgårdsinspiration från just medelhavet. Med sitt silvriga bladverk och sin behagliga doftande blomning vill vi gärna efterlikna medelhavet till vårt egna svenska, betydligt kallare klimat (Palmstierna, 2011). Lavendel, salvia och diverse utplanteringsväxter som citrus, fikon och oleander ger medelhavskänslan som många vill åt. Gärna vill man ersätta våra inhemska eller länge odlade växter mot något nytt och spännande.

Vid vägrenar och ängar på Alnö växer smörblomma, näva, hundkex och renfana, blandat med en mängd olika blommande gräsarter. Lupiner i sina rosa, blåa och vita färger samt vit rölleka är andra typiskt norrländska växter som blommar här under sommaren (Cleave, 2010). Av dessa typiskt förekommande arter finns ofta även kultiverade sorter som har ett kraftigare växtsätt, skarpare färger eller andra tilltalande egenskaper. Ett exempel är det mycket populära purpursvarta hundkexet *Anthriscus sylvestris* 'Ravenswing', som syntes flitigt på Chelsea Flower Show, bland annat i Tom Stuart-Smiths visningsträdgård från 2010. Den vanliga svenska smörblomman finns i en citrongul variant och rölleka, *Achillea*, finns i alla möjliga färger från mörkröd till koppar, laxrosa och terrakotta (Hansson & Hansson, 2011).

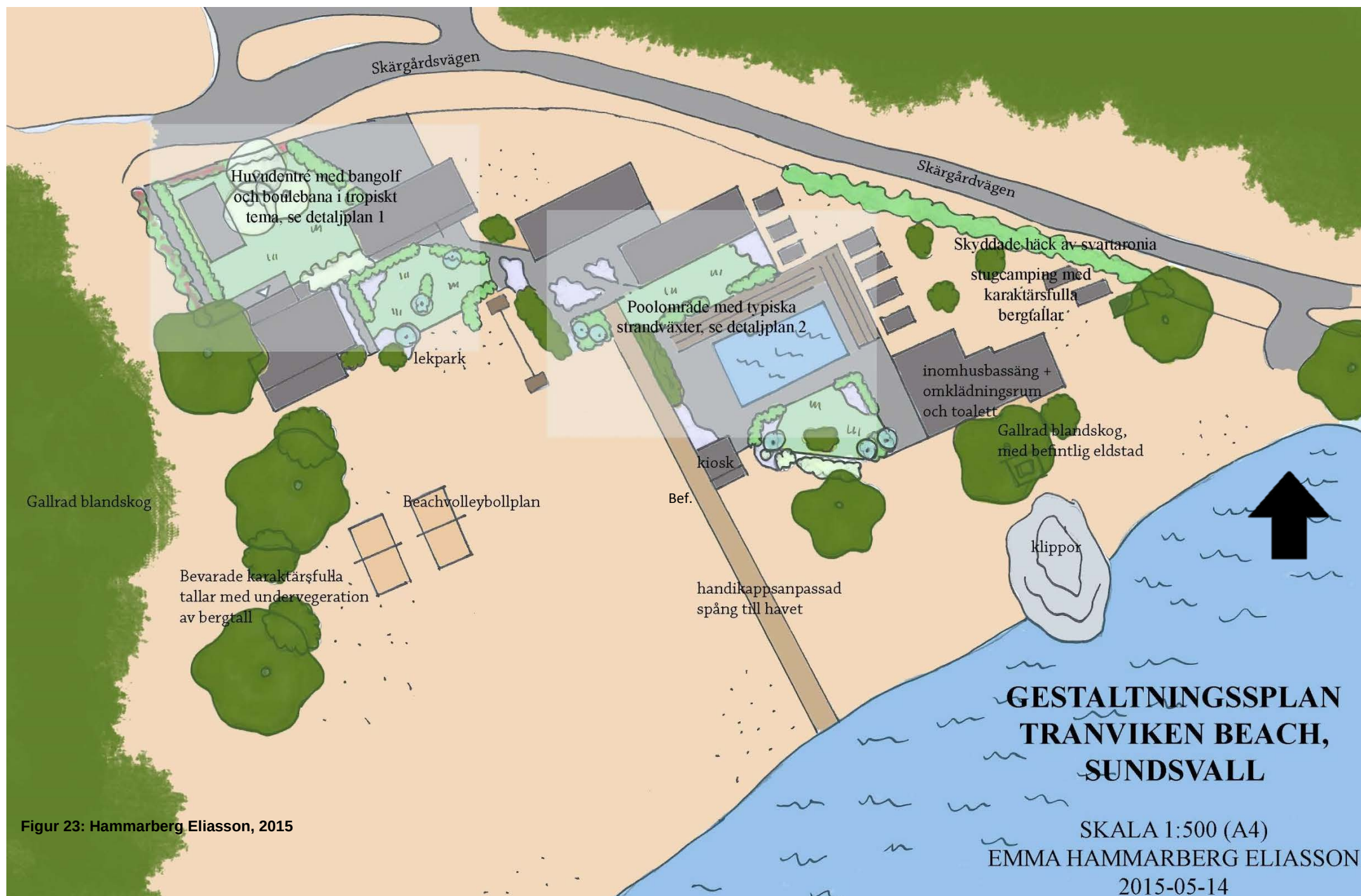
GESTALTNING - BLAND TALLAR, PÄRON OCH VALNÖTSTRÄD

Välkommen till Norrlands Hawaii och det nya Tranviken. Här blandas dofter av hav med solkräm, mjukglass, talkåda och vackra perenner. Det skira nyplanterade päronträdet kontrasterar mot den mörka bergtallens långa barr. Tillsammans skapar de ett dramatiskt färgspel. Under träden växer planteringar i ljusa toner av lila, silver och gult i en mjuk harmoni. Ett barn klappar de mjuka lammöronens håriga blad, medan mormor doftar på den nyutslagna lavendeln. De mjuka prydnadsgräsen vandrar i vinden och stämningen över Tranviken och badstranden är lugn och harmonisk.

Från Skärgårdsvägen möts besökarna av en livfull rödsprakande häck av svartaronia, *Aronia melanocarpa*, som har utvecklats bra trots Tranvikens torra jord (Hallbergs plantskola, 2013). Man ser inte längre in till campingstugorna, där barnen leker glatt bland dungen av bergtall – *Pinus mugo*. Med sina taggiga mörka barr ge de besökarna en påminnelse av att vi, trots den varma sommarvinden befinner oss i Norrland.

Tillsammans med praktrölleka, prydnadsgräs, vit vresros och storblommig hybridnäva ger de Tranviken en tydlig norrländsk karaktär, som kombinerats och bryts av med mer exotiska medelhavsväxter som lavendel, solhatt och sandnejlika för att förtydliga strandkaraktären och det mjuka färgtemat.

Vid Tranvikens huvudentré skymtas några för sundsvallsborna rätt ovanliga träd. Med ett gemensamt krontak sträcker de stora manchuriska valnötsträden på sig. De stora sammansatta bladen ger en exotisk känsla, vilket gör att trädet ofta kallas för Nordens palm (Splendor Plant katalog, 2014). De fäller en behaglig skugga vid bangolfens spelare och åskådare som sitter på bänken och blickar ut över de frodiga rabatterna. I Tranvikens tropiska del ser vi storbladiga växter kombineras med färgstarka dagliljor, bergnejlikerot och självklart Hawaiiblomman hibiskus. Rödbladiigt kombineras med limegrönt för att skapa en stark kontrast som känns väldigt djungellikt. Så än en gång, välkommen till Norrlands Hawaii, hur du än tolkar smeknamnet.

Figur 23: Hammarberg Eliasson, 2015

TROPISKA ENTRÉN

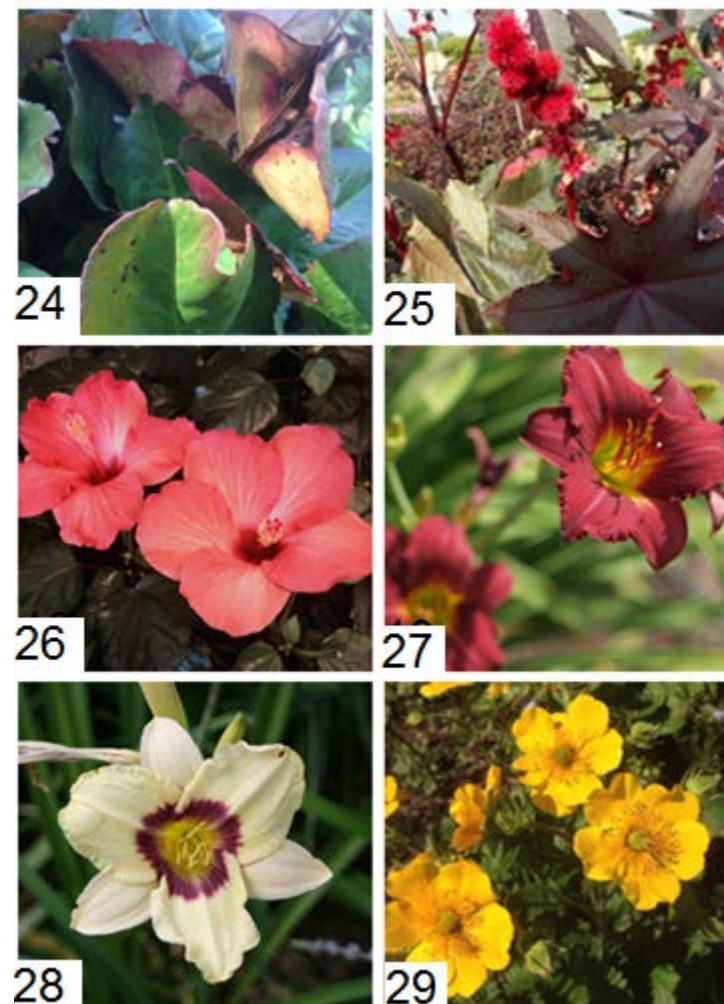
Vid Tranvikens entré möts du av den rosenbönklädda välkomstskylten. Genom grinden skymtar granna bladväxter och färgsprakande blommor. Ögat drivs av att ta en närmare titt. Här blandas typiska svenska växter som rödblädig bergenia – *Bergenia cordifolia* 'Vinterglöd' (Figur 24) och funkia, med mer exotiska växter som etiopisk rödblädig banan, ricin (Figur 25) och hibiskus (Figur 26).

Att blanda växter på detta sätt kallas för "Mixed Border" och är en trädgårdsstil som den engelska föregångaren Gertrude Jekyll ofta förespråkade (Nilsson, 2010). Genom en mixad rabatt kan man maximera sin plantering till att blomstra under en längre period och på så vis göra planteringen mer intressant.

Tranviken har en kort men intensiv säsong som startar i början av juni och slutar i slutet på augusti, när skolorna startar igen. Växterna har därför valts efter en blomningstid som överensstämmer med säsongen. Färgerna i den exotiska rabatten går i kraftigt rött som i bladen hos de tidigare nämnda höga ricinen, bananen och bergenian, men även i den lättodlade kärleksörten 'Matrona' (Hallbergs plantskola, 2013).

Som kontrast till de mörka bladen växer här den limegröna, låga kruståteln 'Tatra Gold' samt den lika ljusa, ettåriga bladväxten *Ipomoea batata* som täcker marken fint. Inger Palmstierna skriver i boken Sommarblommor – förnya i rabatter och krukor (2011), att denna kontrastverkan mellan mörkt och ljust kan liknas med färgerna i djungeln och kan i en rabatt upplevas som spännande och exotiskt.

Bland de blommande växterna finns här två sorters daglilja, den kraftigt röda 'Pardon Me' (Figur 27) som i sin blomform och färg påminner om Hibiskus, och den svalare gräddvita sorten 'Pandoras box' (Figur 28) som lyser upp i den halvskuggiga rabatten. Röd temynta och den orangea bergnejlikroten "Diana" (Figur 29) är andra färggranna inslag. Den gröna basen i rabatten består av den storbladiga kastanjrodersian, den sirliga höga blåståteln 'Variegata', samt daggfunkian 'Frances Williams'. Procentuellt består rabatten till största del av härdiga växter, för att hålla nere skötselkostnaderna och underlätta plantering.

Figur 24-29: Växter med exotiska uttryck.

Foto 24-26, 29: Hammarberg Eliasson, 2015

Foto 27: F. D. Richards, 2012

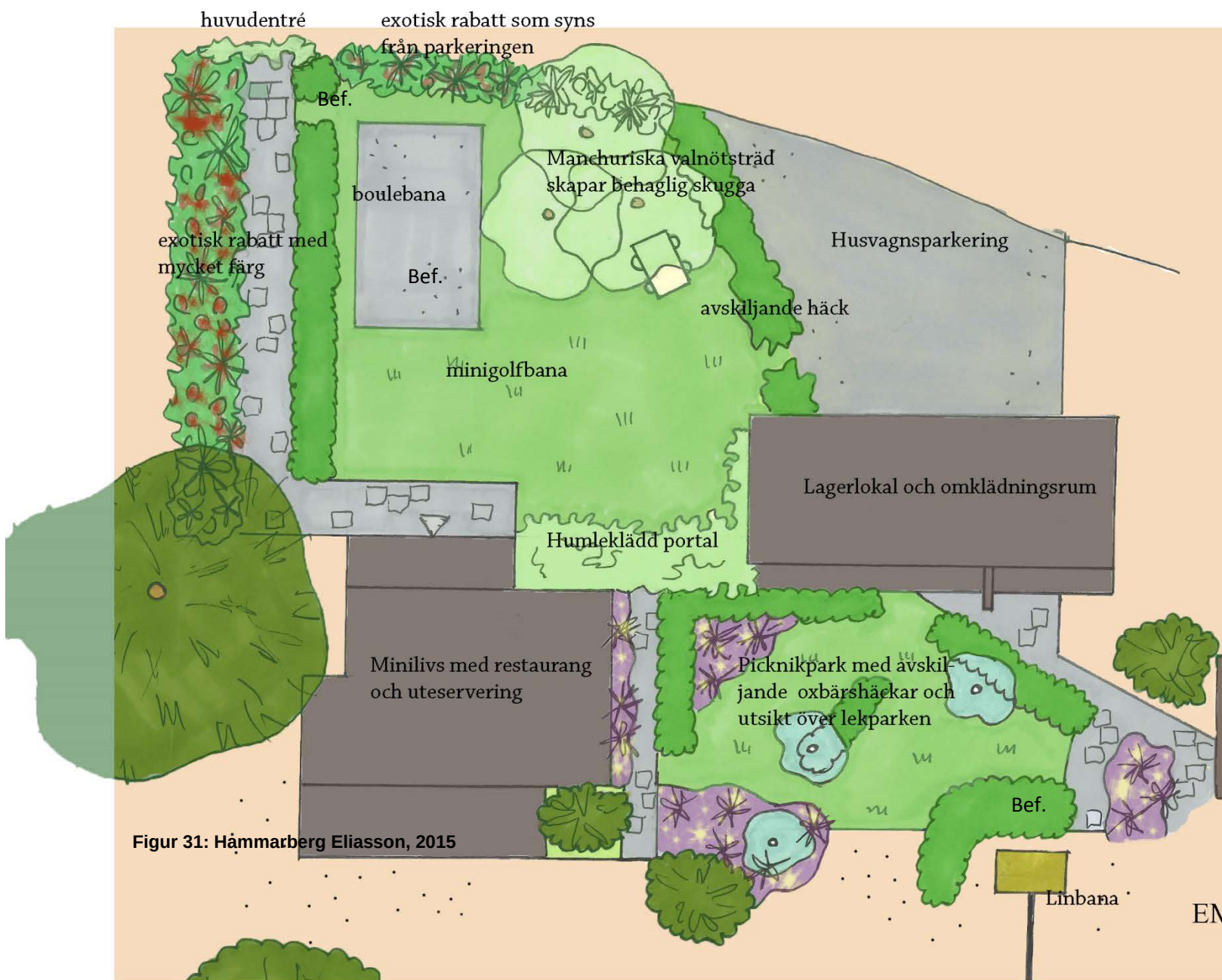
Foto 28: Patrick Standish, 2009

För att rama in rabatten och framhäva växterna står en häck av klippt häckoxbär - *Cotoneaster lucidus*, på den andra, motsatta sidan av gången. De små bladen hos oxbäret verkar optiskt längre bort, eftersom de står i stor kontrast till de storbladiga växterna i rabatten. (Pope, 1999) Häckoxbären följer det exotiska temat genom att bladen är glansiga och läderartade, ungefär som bergenian. (Johansson, 2007)

Den gröna häcken skyddar mot vind och skapar ett varmare mikroklimat som gynnar de icke härdiga utplanteringsväxterna i den exotiska rabatten, förklarar Johansson i *Odla exotiskt i din trädgård* (2007). Att arbeta med att förbättra mikroklimatet i trädgården bidrar till att de tropiska växterna kan trivas bättre. Rabattens närhet till huset påverkar klimatet positivt då värmen hålls kvar under en längre period eftersom hårda ytor avger värme (Johansson, 2007). Som rabattkant har jag därför placerat en bred kantsten, målad i röd. Den röda färgen absorberar ljus och drar precis som det röda växterna till sig uppmärksamhet som är en viktig del i en exotisk rabatt (Pope, 1999). Ett annat exotiskt och hårdgjort inslag i rabatten är de Hawaii-inspirerade surfbrädorna av plywood, som ska verka som stöd för rabattens röda klätterväxter samt höja Hawaii-känslan ytterligare.

Genom att täcka den nakna jorden med grus eller sten, kan marken hålla fukt kvar längre eftersom avdunstningen minskar, förklarar Peter Korn i sin bok *odling på växternas villkor* (2012). Dräneringen kan även öka om man har valt att odla i sand menar han. Istället för grus och sten har jag i den exotiska rabatten valt att täcka jorden med en naturlig täckbark i en brun nyans, för att förhöja känslan av djungel. Jorden består dessutom inte helt utav sand, utan är uppblandad med trädgårdsjord för att kunna ge sommarblommor och utplanteringsväxterna en optimal blomning. De perenna växterna växer snabbt till sig i den mullrika jorden, men skulle enligt Korn bli mer långlivade i en sandig plantering. De vackra manchuriska valnötsträden får dock stå i den befintliga jorden, vilket gör att etableringen blir långsammare och träden klarar torka bättre. (Korn, 2012)

Den långa etableringen, samt den täta samplanteringen av träden gör att de tar längre tid på sig att nå full höjd och volym, något som jag anser som positivt i mitt designsyfte, eftersom solinsläppet fortfarande blir stort så som kunden önskar, samtidigt som det är möjligt för äldre eller spädbarn i barnvagn att ta skydd i den svala skuggan.

Figur 31: Hämmarberg Eliasson, 2015

DETALJPLAN 1 TRANVIKEN BEACH, SUNDSVALL

SKALA 1:200 (A4)
EMMA HAMMARBERG ELIASSON
2015-05-14

NORRLAND MÖTER MEDELHAVET

Genom portalen av humle – *Humulus lupulus*, går temat från exotiskt och mörkt till svalt, ljusst och strandnära. Det ståndortsanpassade temat är en kombination mellan det befintliga typiskt norrländska och det färggranna, intressanta medelhavet. Färgskalan går i bleka nyanser av blått, violett, gult och silver. Dessa bleka toner upplevs tydligt på ett större avstånd, de mattas inte av som skarpa färger skulle göra (Pope, 1999).

Färgerna framhäver varandra eftersom de står i kontrast till varandra i färgcirkeln. Gult är en intensiv färg som reflekterar mest ljus av alla färger. Styrkan i gult kan mattas av och lugnas med hjälp av blått, medan blått samtidigt framhävs av den skarpa gula färgen (Pope, 1999). Blått skapar dessutom djup i en plantering eftersom den upplevs att vara längre bort än vad den är, vilket ger en rumslig och tredimensionell känsla till platsen. De silvriga bladverken som hos exempelvis silverpäronet (Figur 32) och lammöron – *Stachys byzantina* 'Silver Carpet' harmoniserar lätt med de andra färgerna, eftersom grått sprider mer ljus än vad det själv tar emot förklarar Pope (1999).

Eftersom träd och buskar tar lång tid på sig att etableras och växa upp har jag valt att behålla en del av de stora uppväxta tallarna som förutom skapar rumslighet även ger platsen karaktär med sin röda bark och sitt vackra krontak. För att höja den Norrländska känslan planteras även en lägre tall in, *Pinus mugo* – bergtall (Figur 33). som omsluter de olika rummen och skapar insynsskydd. Den gröna, täta häckoxbären är en återkommande häckväxt genom hela gestaltningen för att skapa sammanhang och enlighet. Rabattkompositionen är precis som i den exotiska rabatten inspirerad av Gertrude Jekyll, fast med fokus på enlighet och harmoni och fortfarande med tydliga kontrastverkan i färger och former.

Som rabattkant i denna del av gestaltningen kommer den befintliga drivveden att stanna kvar i de rabatter som redan finns, medan i de nyanlagda rabatterna får en rabattkant av modern, rostig kortenstål, som knyter an till de rostiga förankringsmaterialen nere vid havet. Bäddarna täcks här med grus och sten som redan finns kring stranden, för att förhöja den torra och varma känslan.

Figur 32, 33: Kontrast i bladverk

Foton: Hammarberg Eliasson, 2015

PICKNIKPARKEN

Bakom en häck av meterhög häckoxbär, direkt efter humlepassagen, bland hög kransveronika, rysk martorn och låg vit ölandstok fikar barnfamiljer på stora picknikfiltar. Med uppsikt över lekparken kan föräldrar låta sina barn leka fritt medan de själva tar en kaffe i eftermiddagssolen. Runt omkring dem doftar det gott av stenkyndel och kantnepeta, och de låga buskartade träden ger en behaglig låg skugga. Den avskärmade oxbärshäcken i mitten av området gör det möjligt för flera familjer att vistas här, utan att känna sig trängda bland människor de inte känner.

Förutom avskärmningen fungerar även häckarna som insynsskydd från restaurangens uteservering. Eftersom personerna på serveringen förhåller sig på en högre höjd kan omkringliggande små träden och häckarna kännas trygghet för de som fikar och vilar på gräsmattan (Dee, 2001).

BLOMSTERPASSAGEN

Förbi picknikparken, gående mot stranden och badområdena passerar man en rektangulär yta med en gång diagonalt igenom. Tidigare växte här en gräsmatta, med två centralt placerade syrenbuskar på vardera sidan om gången. I min gestaltning vill jag utnyttja denna centrala, geometriska yta och ge den karaktär. Här växer nu det höga strikta tuvröret 'Overdam' med det skira, vajande blåttåteln 'Transparent', tillsammans med silvrig Himalaya-en och gyllene praktrölleka och andra mjukt färgade inslag. Som kant finns här en befintlig sten, tagen direkt från stranden. Den passar fint till den typiska stenpartiväxten Aubretia, som blommar tidigt på säsongen (Hallbergs plantskola, 2013).

Den skira blåttåteln är placerad nära gången för att man ska känna gräset mot sin hud när man går igenom gången, likaså är lammöronen placerad i kanten så att barnen kan känna på de mjuka bladen.

Figur 34: Picknikparken sedd från lekparken
Illustration: Hammarberg Eliasson, 2015

Figur 35: Blomsterpassagen sedd från ovan picknikparken
Foto: Hammarberg Eliasson, 2015

ÖVRE BASSÄNGOMRÅDET

Gräsytan ovanför utomhusbassängen står i full sol. Här vilar de som gärna njuter av solens strålar och vill bli solbruna. Platsen var tidigare helt öppen mot den trappliknande sittytan närmast bassängen, men har i gestaltningen omslutits av låga oxbärshäckar för att skapa rumskänsla till platsen. I mitten av häcken finns en smitgång för dem som snabbt vill ta sig till eller från bassängen. Mot det solexponerade, varma planket mot stugcampingen får en torktålig rabatt ta plats. Här finns bland annat den vita, vackra och väldoftande sandnejlika samt den taggiga, hårda ryska martornen. I den motsatta planteringen mot stranden dominerar tuvröret 'Overdam' (Figur 36) och den låga, silvriga Himalaya-enen tillsammans med den prisbelönade nävan 'Rozanne' (Figur 37) som blommar sent och kraftigt i stora blåa blommor (Royal Horticultural Society, u.å)

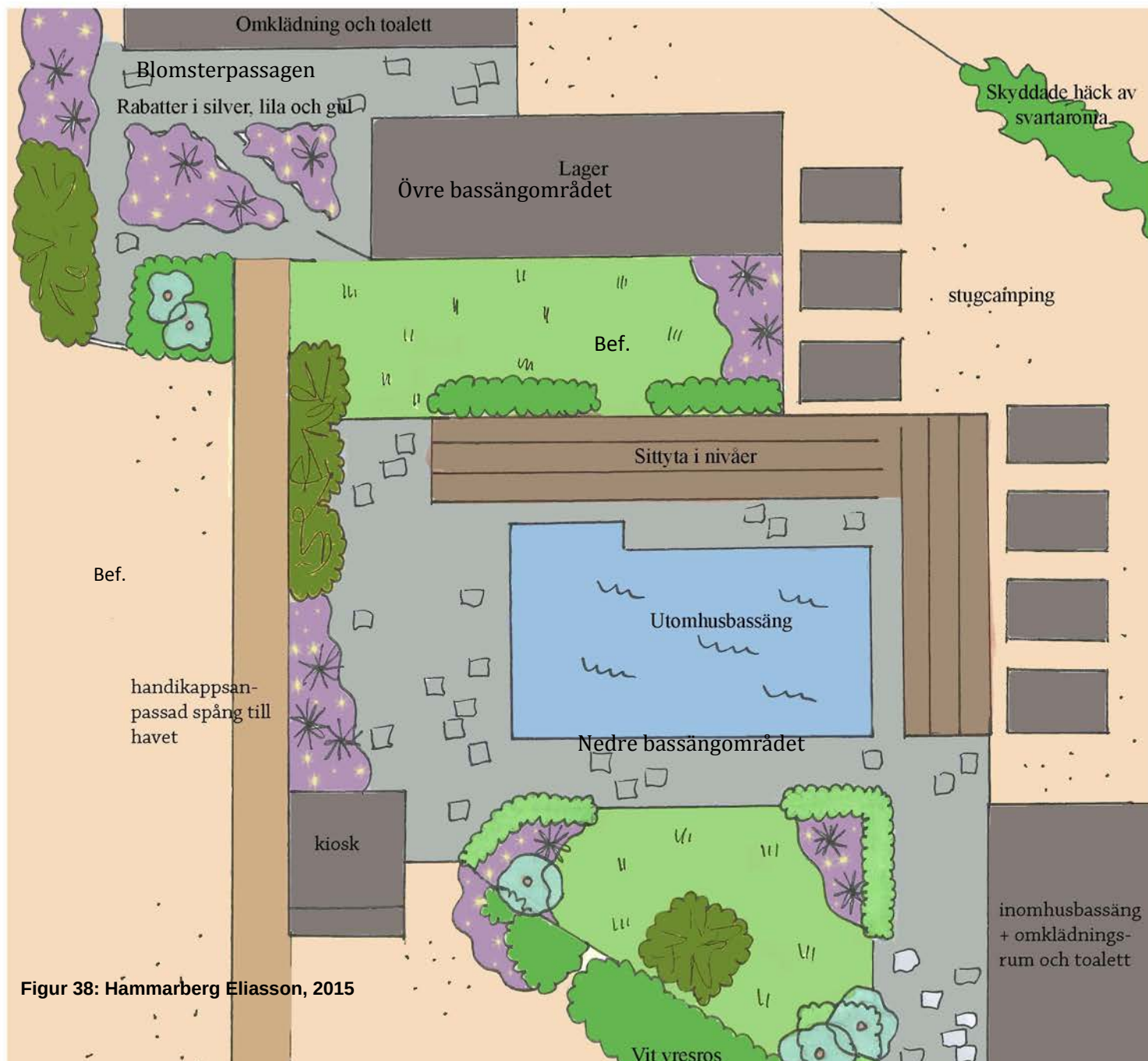
Lite längre ner i den löpgående rabatten mot stranden växer en alpklematis som kompletterar nävan 'Rozanne's blåa blomning med egna små blåa blommor.

NEDRE BASSÄNGOMRÅDET

Vid badområdets ingång löper en perennrabatt från utsidan och in genom stängslet. Innanför fortsätter växttemat som den övriga medelhavsinspirerade gestaltningsdelen har. Till skillnad från det övre bassängområdet har den nedre ett skuggigare läge. Befintligt tall utanför stängslet sparar och kan precis kasta en skugga över en del av gräsytan. Bergtallen innanför området ger ytterligare chans för skugga för dem som vill. Precis utanför stängslet växer här som innan en vresros, men istället för den vanliga rosa arten finns här nu en dubbelblommande vit sort vid namn 'Schneezwerg'.

Figur 36, 37: Havsnära känsla i växtmaterialet
Foton: Hammarberg Eliasson, 2014

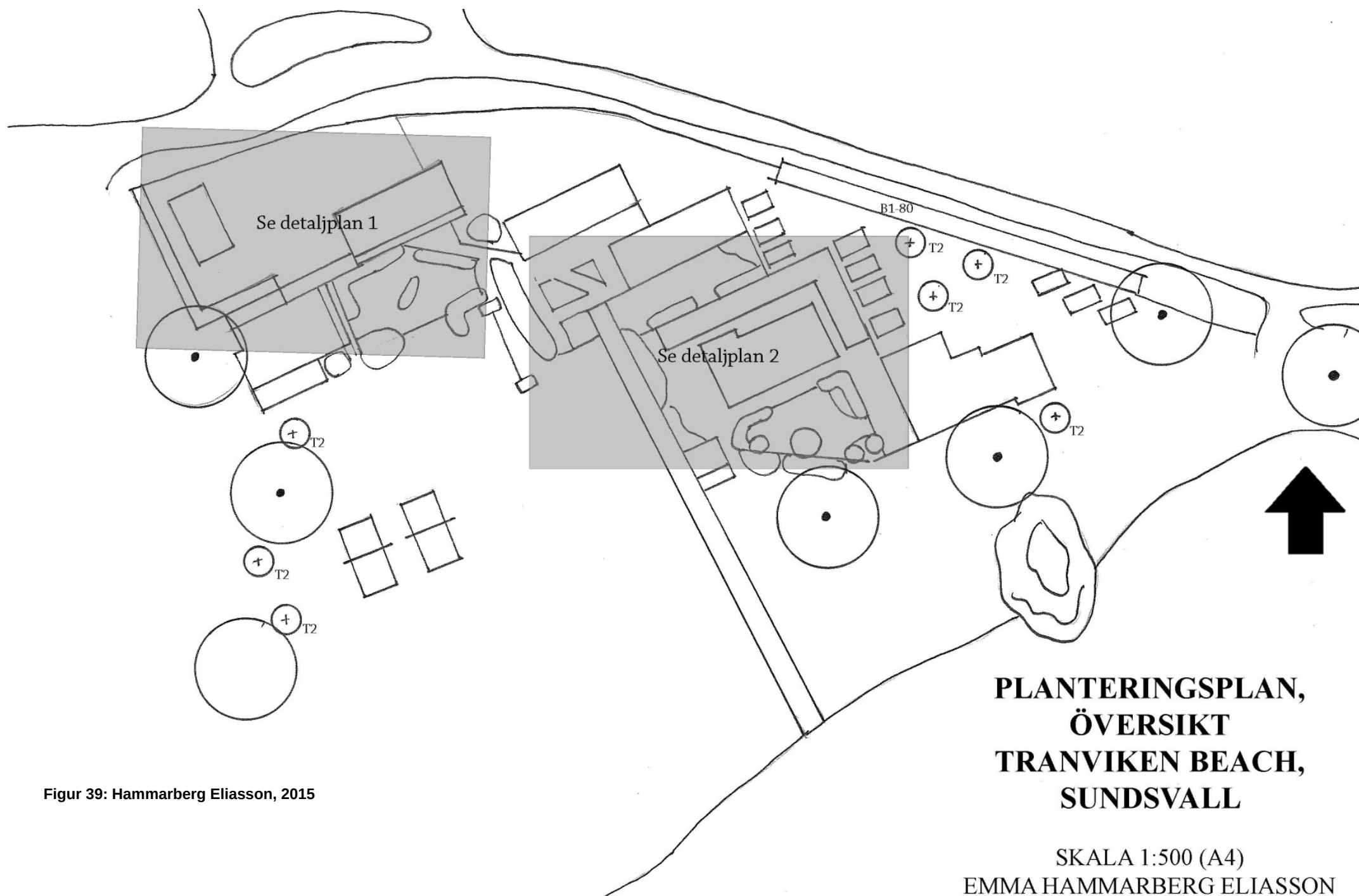
Figur 38: Hammarberg Eliasson, 2015

DETALJPLAN 2 TRANVIKEN BEACH, SUNDSVALL

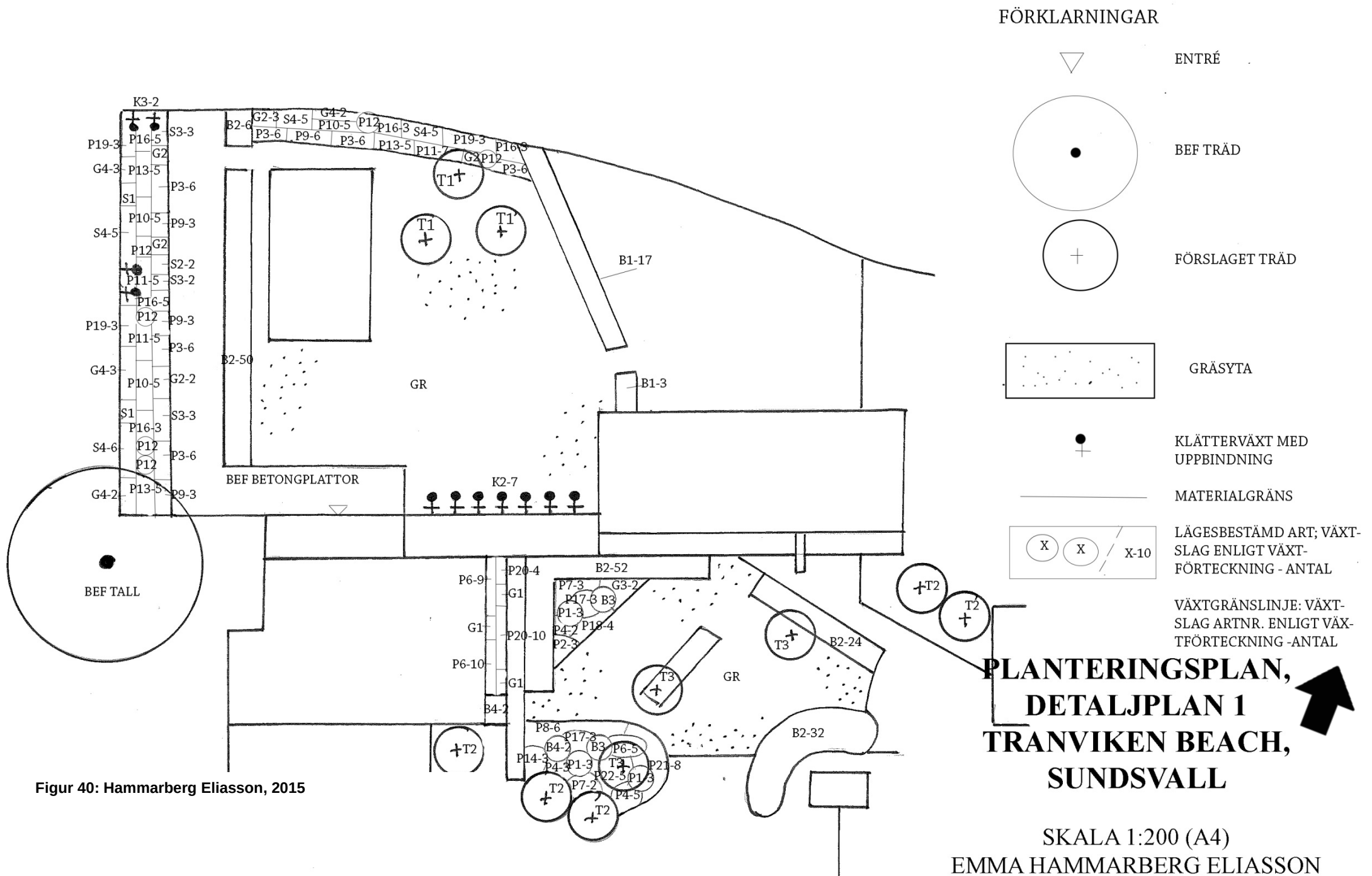
SKALA 1:200 (A4)
EMMA HAMMARBERG ELIAS-
SON

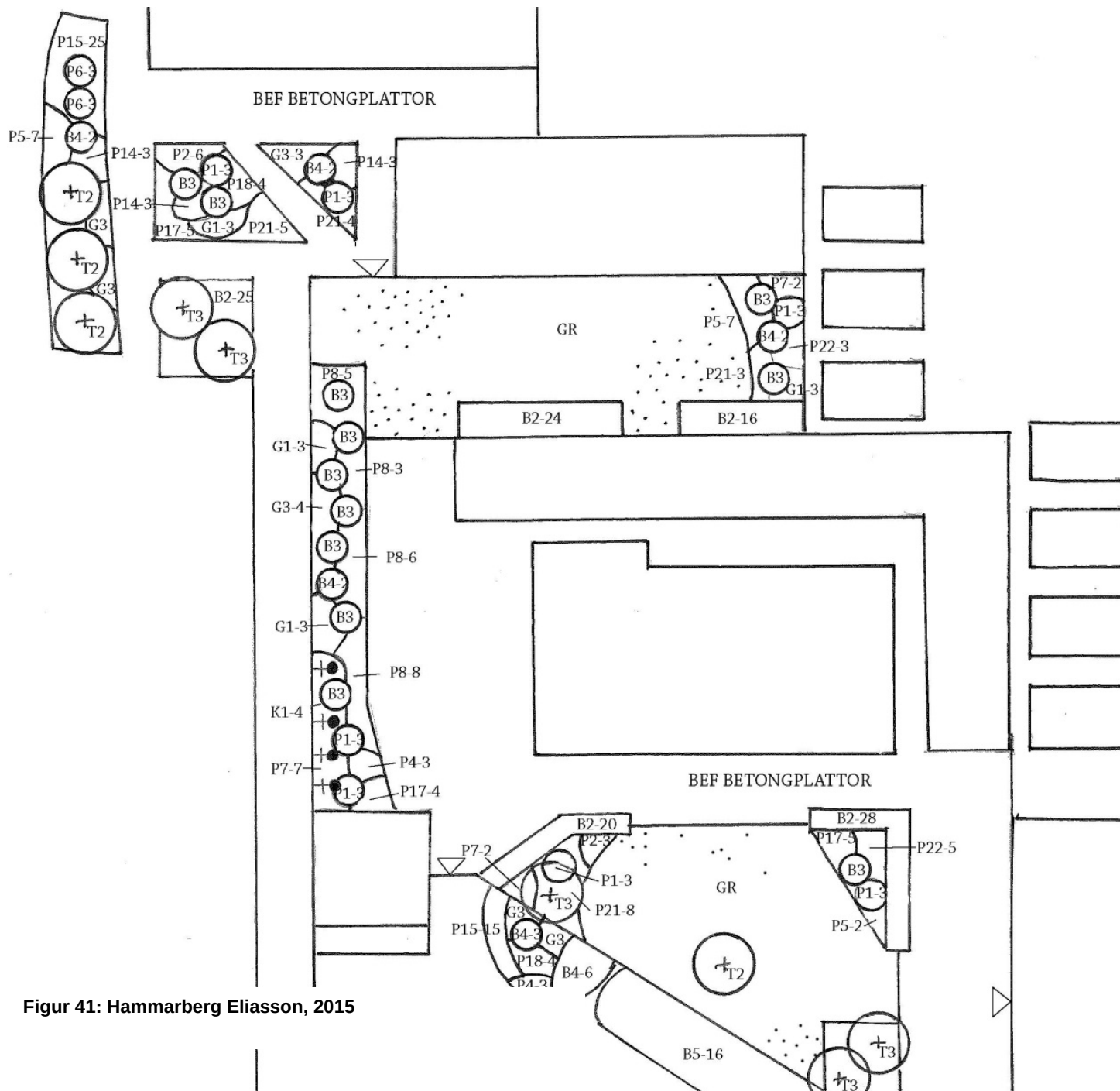
VÄXTLISTA

NR	ANTAL	VETENSKAPLIGT NAMN	SVENSKT NAMN	KVALITET	C/C	TILLGÅNGLIG	ANMÄRKNING		
TRÄD									
T1	3	Juglans mandshurica	manchurisk valnöt	sol co 80-100	1m	Splendor Plant	trädstöd		
T2	16	Pinus mugo	bergtall	kl 40-50	1m	Splendor Plant			
T3	8	Pyrus salicifolia 'Pendula	silverpäron	co 10l	50cm	Splendor Plant	trädstöd		
BUSKAR & HÄCKAR									
B1	100	Aronia melanocarpa 'Autumn Magic'	svartaronia	co 3,5l	50cm	Splendor Plant	planteras i förband		
B2	315	Cotoneaster lucidus	häckoxbär	co 1,0l	30cm	Splendor Plant	planteras i förband		
B3	14	Juniperus squamata 'Blue Carpet'	himalaja-en	co 30-40	1m	Splendor Plant			
B4	20	Potentilla fruticosa 'Abbotswood' E	ölandstok	co 2,0l	50cm	Splendor Plant			
B5	16	Rosa rugosa 'Schneezwerg'	vresros	kl 1,5x1,5	1m	Splendor Plant			
KLÄTTERVÄXTER									
K1	4	Clematis alpina	alpklematis	co 2,0l	1m	Splendor Plant	uppbindes		
K2	7	Humulus lupulus	humle	co 2,0l	1m	Splendor Plant	uppbindes		
K3	4	Phaseolus coccineus	rosenböna	a-kval	1m	Blomsterlandet	ettårig, omplanteras varje vår		
PERENNER									
P1	30	Achillea 'Coronation Gold'	praktröllika	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P2	12	Aubrieta x cultorum 'Dr Mules'	aubrietia	a-kval	30cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P3	36	Bergenia cordifolia 'Vinterglöd'	hjärtbergenia	a-kval	30cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P4	11	Calamintha nepeta	stenkyndel	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P5	16	Dianthus arenarius	sandnejlika	a-kval	30cm	Blomsterlandet	lägesbestämd		
P6	30	Echinacea purpurea 'Sunrise'	solhatt	a-kval	30cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P7	16	Eryngium planum 'Blaukappe'	rysk martorn	a-kval	50cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P8	28	Geranium 'Rozanne'	hybridnäva	a-kval	60cm	Hallberg Plantskola	sprids jämt över ytan		
P9	15	Geum montanum 'Diana'	bergnejlikrot	a-kval	30cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P10	15	Hemerocallis 'Pandoras Box'	hybriddaglili	a-kval	30cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P11	17	Hemerocallis 'Pardon me'	hybriddaglili	a-kval	30cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P12	6	Hosta sieboldiana 'Frances Williams'	daggfunkia	co 3,5l	50cm	Splendor Plant	lägesbestämd		
P13	15	Hylotelephium 'Matrona'	kärleksört	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P14	12	Hylotelephium 'Herbstfreude'	kärleksört	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P15	40	Lavandula angustifolia 'Munstead'	lavendel	a-kval	25cm	Hallberg Plantskola	sprids jämt över ytan		
P16	19	Monarda didyma 'Cambridge Scarlet'	röd temynta	a-kval	30cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P17	20	Nepeta x faassenii 'Walkers Low'	kantnepeta	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P18	12	Phlomis russeliana	gul lejonsvans	a-kval	30cm	Säve Plantskola	lägesbestämd		
P19	9	Rodgersia aesculifolia	kastanjrodersia	a-kval	50cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P20	14	Salvia nemorosa 'Caradonna'	stäppsalia	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
P21	33	Stachys byzantina 'Silver Carpet'	lammöra	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	sprids jämt över ytan		
P22	13	Veronicastrum virginicum 'Fascination'	kransveronika	a-kval	35cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
GRÄS									
G1	14	Calamagrostis x acutiflora 'Overdam'	tuvrör	a-kval	50cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
G2	8	Deschampsia flexuosa 'Tatra Gold'	kruståtel	a-kval	40cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
G3	13	Molinia caerulea 'Transparent'	blååtel	a-kval	65cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
G4	10	Molinia caerulea 'Variegata'	blååtel	a-kval	65cm	Hallberg Plantskola	lägesbestämd		
SOMMARBLOMMOR & UTPLANTERINGSVÄXTER									
S1	2	Ensete ventricosum 'Mauelii'	etiopisk banan	co 2,0l	1m	crocus.co.uk	förvaras frostfritt vintertid		
S2	2	Hibiscus rosa-sinensis	hibiskus	a-kval	40cm	Blomsterlandet	förvaras frostfritt vintertid		
S3	8	Ipomoea batatas	batat	a-kval	35cm	Blomsterlandet	ettårig, omplanteras varje vår		
S4	21	Ricinus communis	ricin	a-kval	50cm	Blomsterlandet	ettårig, omplanteras varje vår		

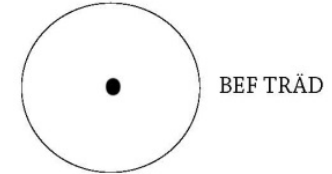
Figur 39: Hammarberg Eliasson, 2015

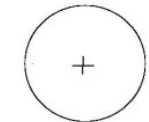

FÖRKLARNINGAR

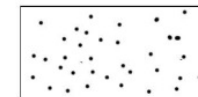
▽ ENTRÉ

BEF TRÄD

FÖRSLAGET TRÄD

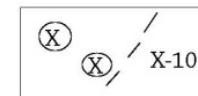
GRÄSYTA

KLÄTTERVÄXT MED
UPPBINDNING

MATERIALGRÄNS

LÄGESBESTÄMD ART; VÄXTSLAG
ENLIGT VÄXTFÖRTECKNING -
ANTAL

PLANTERINGSPLAN, DETALJPLAN 2 TRANVIKEN BEACH, SUNDSVALL

SKALA 1:200 (A4)

EMMA HAMMARBERG ELIASSON

2015-05-15

Figur 41: Hammarberg Eliasson, 2015

DISKUSSION

Syftet med arbetet var att ta fram en långsiktigt hållbar lösning för Tranviken Beach där både kundens önskemål samt platsens förutsättningar beaktades.

Huruvida gestaltningens resultat motsvarar en ståndortsmässigt hållbar lösning är en fråga som tiden måste få avgöra. Eftersom växter är levande material finns det en rad faktorer som kan påverka resultatet, såsom anläggning, skötsel och väderlek. En skötselplan kan öka chanserna till att planteringarna och de hårda materialen sköts på rätt sätt, men det finns alltid risker att dessa skötselanvisningar förbises på grund av bristande intresse, ekonomiska nedprioriteringar och så vidare.

Det man måste utgå från är om gestaltningen motsvarar och uppfyller de krav som analysen lyft fram, om växter och andra material uppfyller platsens förutsättningar och ståndort. För att uppfylla platsens kvar har växterna valts efter information i plantskolekataloger från Splendor plant och Hallbergs plantskola. Den sandiga, näringsfattiga jorden samt det havsnära, vindpinade läget har tagits i beaktning i mitt gestaltungsförslag, då jag valt växter som tål dessa förhållanden.

Designmetoden med analys, koncept, gestaltning har varit en givande process där jag arbetat stegvis utförligt till den slutgiltiga designen. Att lägga tid på en grundlig analys har gett större förståelse av platsen, både ståndortsmässigt och rumsligt. Jag besökte platsen i april månad, vilket betyder att vegetationen i Sundsvall inte har kommit igång och grönskat än. Hade jag kunnat analysera området under sommaren hade jag förmodligen kunnat göra en grundligare analys av växtmateriallets form och färg, solens rörelse m.m. Säsongen är inte heller startad i april månad, vilket gjorde att jag fick från egna tidigare erfarenheter från platsen studera rörelsemönster och användningsområden.

Samtal med förvaltaren Lillemor Larsson har gett mig en konkret och verklighetsförankrad möjlighet att skapa en givande gestaltning för platsen. Att hitta historisk information om Tranviken har varit en problematisk del av arbetet, då det krävdes att jag i samband med resan till Sundsvall för platsbesöket och kundmötet, även hinna söka upp information på stadsbiblioteket i Sundsvall. Sökandet blev tidskrävande då litteraturen jag hittade oftast bara nämnde Tranviken mycket kortfattat i sin text.

Efter timmar av sökande hittade jag slutligen ett häfte skriven av Sölve Carlander, där jag fann vad jag behövde till mitt projekt. Hade tiden funnits hade jag gärna hunnit med samtal eller intervjuer med regelbundna besökare till Tranviken samt ägare till stugor i områdets närhet, för att få mer information om Tranvikens historia och en vidare förståelse av hur platsen används av olika målgrupper.

Att designa en offentlig plats som Tranviken har varit en för mig utmanande uppgift. Offentliga miljöer måste anpassas till en bred folkgrupp med många olika behov beskriver Dee (2001) Därför måste man inte bara följa kunden, förvaltarens önskemål, utan även den breda gruppen människor som vistas på platsen och ta hänsyn till hur de använder ytorna.

Detta anser jag att jag har löst i min design genom att gruppera in områden i mer privata ytor, samtidigt som man från ett eller flera håll kan se ut över det större området. För att ge människor en större valmöjlighet till skugga har solbelysta ytor bryts upp av skuggade träd och buskar i olika delar av gestaltningen.

Litteraturstudie av plantskolekataloger har varit en pålitlig källa kring val av växtmaterial, eftersom de efter erfarenhet och kunskap beskriver ståndortskrav på växterna. Det är utifrån den i metoden beskrivna litteratur som jag valt mina växter. Syftet med växtvalen var att ta fram en tropisk respektive norrländsk och medelhavsinspirerad känsla. Inspirationen till detta har främst sitt ursprung i den valda litteraturen, men också en del besökta platser, såsom Alnarps visningsväxthus med medelhav respektive tropiskt tema. Jag själv har aldrig varit kring medelhavet eller Hawaii, vilket har gjort att jag utifrån litteratur och bilder skapat mig en uppfattning om hur det ser ut. Ett besök till dessa platser hade bidragit till ytterligare förståelse, inspiration, tankar och idéer. Min idé kring det delvis norrländska temat är baserat på min egen erfarenhet kring norrländska växter, eftersom jag själv är från Västernorrland. De befintliga växterna utgjorde en stor del av detta tema.

Tranviken med sin magra jord hade svåra förutsättningar för att lösa önskemål om en frodig och djungellik atmosfär, vilket gjorde att jag fick begränsa det exotiska temat till bara en del av gestaltningen. Att ta reda på information om begreppet exotiskt och läsa på om vad det innebär var svårare än jag trodde. Lite har skrivits om de svenska förhållandena till exotiskt och hur man använder det. Författaren Ludvig Johansson (2007), som skrivit boken Odlar exotiskt i din trädgård, beskriver själv att han haft svårt att hitta litteratur kring

ämnet. Genom att läsa Johanssons bok har jag kunnat göra egna reflektioner kring ämnet och applicera de växer som anses ge en exotisk känsla till min gestaltning.

Växterna i gestaltningen utgörs till största del av perenna växter, eftersom de ger mycket färg och form till en plats. Att få fram en diversitet i växtvalen har varit en viktig del av designen, eftersom jag anser att det varit svårt att få fram rätt känsla med ett mindre antal växter.

Gestaltungsplanerna samt planteringsplanerna har på grund av anläggningens omfattning utformats i skala 1:500. Att få med mer av den detaljrikedom som gestaltningen omfattar, har detaljplaner i skala 1:200 används. Ändå lyckas planerna inte fånga den mångfald jag vill framhäva. Min bedömning är att skala 1:100 hade varit optimalt för att få fram gestaltningens alla delar, men med den pressade tidsramen fanns inte tiden att skapa detta. Även planteringsplanerna hade blivit mer lättlästa i en större skala.

REFERENSER

Böcker, artiklar och rapporter:

Carlander, S. (1987) *Alnö*. Sundsvall: Utgivare Sölve Carlander

Cleave, Andrew.(2010) *En naturhandbok om floran*. Göteborg: Tukan förlag.

Dee, C. (2001) *Form and fabric in landscape architecture*. Oxon: Spon Press.

Eklund, B.(2013-09-02) *De har kämpat i tio år för Tranviken*. [Elektronisk] URL:
<http://www.st.nu/medelpad/sundsvall/de-har-kampat-i-tio-ar-for-tranviken> [2015-04-24]

Hallbergs plantskola, plantskolekatalog (2013)

Hansson, B. & Hansson, M. (2009) *Gräs & bambu*. Stockholm: Nordstedts förlag.

Hansson, B. & Hansson, M. (2011) *Perenner*. 3. ed. Stockholm: Nordstedts förlag.

Johansson, L. (2007) *Odla exotiskt i din trädgård*. Stockholm: Prisma.

Korn, P. (2012) *Peter Korn's trädgård – Odling på växternas villkor*. Mölndal: Utgivare Peter Korn.

Palmstierna, I. (2011) *Sommarblommor – förnya i rabatter och krukor*. Stockholm:
Nordstedts förlag.

Pope, N. & Pope, S. (1999) *Färg och design*. Stockholm: Natur och kultur

Splendor Plant, plantskolekatalog (2014)

Wallin, T (2010) *Sol eller skugga – torrt, fuktigt, blåsigt eller skyddat läge*. Stockholm:
Nordstedts förlag.

Östberg, Sjögren & Kristoffersson (2013) *Ekonomisk värdering av urbana träd – Alnarpsmodellen*. [Elektronisk] Alnarp: landskap trädgård jordbruk (Rapport 2013:13)

Muntlig källa/opublicerat material:

Larsson, L. Förvaltare Tranviken. Muntlig källa, Sundsvall (2015-04-20)

Elektroniska källor:

Nilsson, M. (2010-11-02) *Mixed Border design*

<http://www.grobar.se/53/Praktika/Tradgardsformer/Mixed-border> [2015-04-30]

Royal Horticultural Society [Elektronisk] *Plant of the Centenary*

<https://www.rhs.org.uk/shows-events/rhs-chelsea-flower-show/2013-stories/plant-of-the-centenary> [2015-05-17]

Sahlén, T. (1992) *Fritid och turism*.

<http://minnen.sundsvall.se/download/18.74acab811776791765800038653/fritidturism-2.htm> [2015-04-10]

SMHI (2014-04-23) Normal uppmätt årsnederbörd, medelvärde 1961-1990

<http://www.smhi.se/klimatdata/meteorologi/nederbord/normal-uppmatt-arsnederbord-medelvarde-1961-1990-1.4160> [2015-04-17]

SMHI (2014-04-23) Normal kontinentala och marina områden.

<http://www.smhi.se/klimatdata/meteorologi/temperatur/normal-kontinentala-och-marina-omraden-1.4182> [2015-04-17]

SMHI (2014-04-23) Årsmedeltemperatur.

<http://www.smhi.se/klimatdata/meteorologi/kartor/monYrTable.php?par=tmpYr&month=13> [2015-04-17]

SMHI (2014-04-23) Vegetationsperiodens längd.

<http://www.smhi.se/klimatdata/meteorologi/temperatur/vegetationsperiodens-langd-1.4076> [2015-04-17]

Tranviken Beach [Elektronisk] *Tranviken Beach!* <http://www.tranviken.nu/> [2015-04-15]

Kartor:

Lantmäteriverket [Elektronisk] *Lantmäteriets kartor* URL: <https://maps.slu.se/get/> [2015-04-17]

Samtliga lånade bilder är licenserade under Creative Common Attribution-ShareAlike 2.0. Bilder som används till kollage har bearbetats för att passa kollagets form samt försetts med en numrering i bildernas nedersta vänstra hörn.